

Panun pakinoita

KIRJAILIJA-APURAHOJA jatkoi kirjailijoilleen äskettäin Otava, joka sitä varten oli kutsunut stipendinsaaajansa pieneen kevätkonferenssiin pääkaupunkiin. Sattumoisin tapasin yhden näistä, kirjailija Reino Rinteen, Kuusamossa juuri samana yönä, kun hän valmistautui noudattamaan kustantajansa kehoitusta. "Tuli sellainen määräys", sanoi Rinne, vaan ei puhunut sen enempää, jos sitten enemmästä tiesikään. Lisäksi kuitenkin mielellään lähtevänsä, kun ei ollut neljään vuoteen pääkaupungissa käynyt. Leipätyökin oli visusti pitänyt kiinni melkein yksinomaan Koillis-Pohjanmaan kulumilla.

Uutisista sitten kuului, että Otava oli pitänytkin tavallista komeamman kevätkuulan ja jakanut paitsi suurmestarilleen Ollille myöntämänsä kunnia-palkintoa, kymmenen stipendiä seuraaville kirjailijoille: Lasse Nummi, Matti Hälli, Reino Rinne, Anja Vammelvuo, Viljo Kajaava, Jussi Talvi, Sinikka Kallio-Visapää, Lasse Heikkilä, Juha Mannerkorpi ja Marja-Liisa Vartio, joka lisäksi äskettäin sai Otavan kirjailijapalkinnon, muuten saman, minkä Rinne kolmisen vuotta sitten.

Pohjois-suomalaistemme panos tässä oli hyvä. Rinne tosin on ainoa, joka työskentelee kotiseudullaan tai yleensä kotimaakunnassakaan. Oululaisten lisäksi kuitenkin useimmat muutkin tšekäläiset Hällin Matin lukijat tietävät, että Matti on syntynyt ja kasvanut muinaisen Merikosken töyrällä ja lumoissa ja mainitsee mielellään Oulun koti- ja koulukaupungikseen, vaikka ei usein täällä käykään. Jussi Talven juuret eivät ulotu syvällekaan Pohjois-Pohjanmaan multiin, mutta tuntuvat olevan lujassa silti, mistä osoituksena on melko kiinteä henkilökohtainen yhteydenpito pohjoiseen.

Arvattavasti tunnetuin näistä kolmesta pohjalaisestamme on Matti Hälli, ammattikirjailija ja yhteiskuntatieteiden kandidaatti Helsingin kaupungista, joka tasan kaksikymmentä vuotta sitten sai valkokakkinsa Oulun lyseossa. Niinkuin puuttui silloin i tulevan kirjailijan sukunimestä, puuttui se myös hänen ylioppilaskokeistaan. On kuulunut ikäänkuin Hällin tyyliin aiheuttaa aina silloin tällöin pieniä yllätyksiä. Ensimmäinen mainittavampi niistä olivat ylioppilaskirjoitukset, joissa hän muistaakseni kirjoitti kolme "ällä". Monille opettajista ja ehkä tovereistakin se oli yllätys, koska Matti ei ollut kaikkien suosiossa omaperäisten mielipiteitensä takia, jotka taas aiheutuivat sekä suuresta lukeneisuudesta että teräväpäisyydestä. Yksi kuitenkin ei erikoisemmin hämmästyntä näistä tuloksista: lyseon suomen kielen lehtori Anna Leinonen. Monet kerrat myöhemminkin tämä ansioitunut opettajamme kuuluu muistuttaneen "kirjailevia" oppilaitaan mm. toteamuksella, että kyllä te kirjoitatte, mutta ette kirjoita sonetteja, niinkuin teki Häll.

lähes kymmeneen. Älykäs huumori on hänelle luonteenomaisista, mutta Andersson-kirjoissa se on lisäksi mehukasta. Sanoisinkin että Hälli on tyyppillisesti älyvoittoinen kirjailija, mutta lisäksi, niin omituiselta kuin se tuntuneekin (ja sen puolesta joskus tuntuu häntä lukiessakin) hän on herttaisella tavalla

tunteellinen. Pieni terävä lausekäänne pelastaa kuitenkin tavallisesti tilanteen, estää siirtymisen sen rajan yli, joka erottaa epätaiteellisesta sentimentaalisuudesta. Hällin viimeisin teos on "Aurinkoisia tarinoita", jota edelsi muodon puolesta erittäin kypsä "Seitsemän taivaan poika". Syksyksi kuuluu sitten olevan romaani tulossa...

Jussi Talvi aloitti kirjailijanuransa sodan aikana nuorena reservin vänrikkinä. Hän oli käynyt kouluaan Raahessa, mikä yhtäkkiä ilmeni hänen saapuessa Merikoskikerhon ensimmäiseen kirjailijamatineaan Ouluun 1945 syksyllä, samaan muuten, jossa sekä Hälli että Rinne esiintyivät ensimmäisen kerran oululaisyleisölle. Iloinen yllätys, sillä Talven nimi oli jo tuolloin pinnalla. Hän edusti kirjoissaan erikoisesti juuri sota-aikana aikuiseksi varttunutta nuorisomme ja sen ongelmia. Linja on myös säilynyt samana. Juuri sota-ajan nuorison ja tämän nuorison sodanjälkeiset pulmat ovat antaneet Talvelle aiheet useimpiin hänen kirjoistaan. Pohtiminen, suorastaan "vilosoveeraaminenkin", arvosteleminen olevien olojen kirpeä arvosteleminen ovat olleet tunnusomaisia tälle kirjailijalle. Hänen viimeisin teoksensa on romaani "Huomiiseen asti", romaani omasta ajastamme, voisi sanoa. Utta on kuitenkin tulossa. Talvi on aina tavattaissa valmis keskustelemaan niin kirjallisuudesta kuin nykyhetkestäkin, hänellä on terveet mielipiteet ja hän esiintyy myös pakinoitsija-kriittikkona.

Reino Rinne näistä on siis maakunnallisesti omimpamme, koska hänen työpaikkansa kirjailijauran kuluessa ovat olleet Oulussa, Rovaniemellä, Posiolla ja nyt Kuusamossa. Rinne aloitti 1945 romaanillaan "Tunturit hymyilevät" ja jatkoi romaanilla "Tie päättyy tunturin laella" (1946). Laadultaan ja tyylliltään poikkeaa hän luonnollisesti paljon näistä kaupunkien kasvateista, niinkuin on koko elämän pohja hänellä ollut toinen. Yhteistä heille kaikille kolmelle on oikeastaan vain arvosteleva asenne yhteen jos toiseenkin päiväkohtaiseen, sillä myös Rinne on paljon esiintynyt kriittikkona. Kirjailijana Rinteellä on oma sanontansa ja monin palkoin myös sanottavansa. Hän tuntee syrjäkulmien ihmiset, luonnonläheiset kuvattavansa. Kotoisten seutujen jylhä kauneus on hänestä saanut jälleen yhden elävän kuvaajan. Kolmas teos oli novellikokoelma "Erämaan omia ihmisiä", jonka jälkeen tulikin se Otavan kirjallisuuspalkinto, mutta sitten on seurannut pitkä tauko. Rinne on sanomalehtimies ja sellaisenhan on hyvin vaikea riistäytyä niin paljon irti jokapäiväisestä, päivittäin toistuvasta, saati vaikea saada riittävästi aikaa, niin että siellä jos missään tämä stipendi hyvin tarvitaan. Ja nyt kai sitten toteutuukin se, mistä Rinne haaveili alussa mainitun tapoamisen yhteydessä, vetäytyminen suurimmaksi osaksi kesästä Kitkan rannoille omaan kalatupaan, jossa työvälineistä eivät olisikaan enää mukana muut kuin kalavehkeet ja kirjoitus-kone. Toivotaan. Ja onneksi olkoon, kaikki kynämiehet!